

ANTWOORD AAN PROF. A. B. FRIELINK

door Drs. L. J. M. Roozen

Hiervolgend veroorloof ik mij enig commentaar op de aantekeningen van Prof. A. B. Frielink bij mijn bijdrage over de „samengestelde” verklaring in het januari-nummer van dit blad.

1. Uit zijn punten 5 en 12 blijkt dat ook collega Frielink meent dat de „samen-gestelde” verklaring geen goede oplossing is. Aangezien Frielink’s argumen-ten ontbreken, kan ik niet bevroeden *waarom* hij meent dat de bestaande Ge drags- en beroepsregels (GBR) voorshands buiten beschouwing kunnen wor-den gelaten. Zulks lijkt ondoelmatig, wanneer - zoals ik meen - met de invoer-ing van de samengestelde verklaring het gehele bouwwerk van het regle-ment op het onderwerp van de verklaring in elkaar zou storten.

Om niet in herhaling te vervallen verwijs ik daarvoor allereerst naar mijn door Frielink bekritiseerde bijdrage, waarin ik op de strijdigheid van de „sa-mengestelde” verklaring met de essentiële voorschriften in de artikelen 12, leden 1 en 2, 13, lid 2 en 14, lid 1 heb gewezen. (Zie onder het hoofd „Strijd met de gedrags- en beroepsregelen (GBR)”.)

Daar voeg ik nog aan toe, dat in de „samengestelde” verklaring over de toe-lichting (op de balans en winst- en verliesrekening) een afzonderlijk oordeel wordt gegeven. Frielink spreekt in dit verband zelfs van een „hoofduitspraak” van de commissie (punt 7) en van een apart („niet genummerd”) geval (punt 8).

Aangezien de toelichting echter een onderdeel uitmaakt van de jaarrekening (artikel 17, lid 1, GBR) is het afzonderlijke oordeel daarover bezwaarlijk te rij-men met het fundamentele beginsel in artikel 12, lid 1, GBR, dat zegt, dat de verklaring betrekking heeft op de verantwoording *als geheel*.

2. Onder punt 2 beticht Frielink mij van onjuiste weergaven van andermans op-vattingen, wat hij onder 1 en 2 uitbreidt tot al mijn sedert december 1975 in dit blad verschenen bijdragen.

Hierop kan ik alleen ingaan, wanneer Frielink zijn beschuldiging uitvoeriger documenteert. Hij geeft maar één voorbeeld (onder 9a); ik onderwerp mij daar aan het oordeel van de zorgvuldige lezer.

Dit laatste geldt ook voor punt 9b, waar Frielink één van mijn uitspraken in de grammaticale betekenis onverstaanbaar acht en in een grammaticaal on-juiste betekenis bekritiseert.

3. Frielink verwijt mij onder punt 2 „het poneren van eigen, zeer persoonlijke opvattingen” en het „verwerpen van andere opvattingen”. Ik vraag mij af hoe dit anders kan zijn en beroep mij op de uitspraak van Prof. Dr. W. Luijpen: „In het verdedigen van een opvatting die men waar acht, ligt per se „de „pretentie” opgesloten, dat niemand die waarheid terecht kan ontkennen”¹⁾. Voorts betekent stelligheid niet noodzakelijk dat een „apodictische uitspraak” (punt 5) wordt gedaan: in plaats van geen tegenspraak te dulden kan een stel-lige formulering betekenen dat de schrijver zich wil blootstellen aan kritiek. Onder 15 spreekt Frielink over mijn „tot nu toe nergens ondersteunde opvat-

¹⁾ Nieuwe inleiding tot de existentiële fenomenologie, Aulareeks 3e dr. blz. 26/27.

ting”, maar zij is tot dusver ook door niemand in geschrifte en op zakelijke gronden bestreden.

4. Onder 2 en 3 verwijt Frieling mij, de beroepsregels „autonoom (te) stellen” en plaatst hij daartegenover „het uitgangspunt van de commissie herziening beroepsregels (. . .) dat zodanige regels behoren te codificeren wat reeds in de praktijk is ontstaan”.

Bij elke codificatie is echter sprake van een wisselwerking van theorie en praktijk, van zowel een rekening houden met - als een beïnvloeding van die praktijk.

Ik verwijs in dit verband nog eens naar mijn aanhaling van Hempel in het juli/augustus-nummer van dit blad.²⁾

De aan het publiek toegeschreven mening dat de uitspraak: „ik weet niet of de jaarrekening goed of fout is” neerkomt op de uitspraak: „zij is fout”, is, beoordeeld met het eenvoudig gezond verstand, toch wel heel vreemd. Met „vakjargon” (zie 9 c-2) heeft dit niets te maken. Maar als ik voorstel naar het bestaan van die opvatting een onderzoek in te stellen, wijst Frieling - die mij beticht van formalisme - zulks van de hand! (9 c-1).

De instelling van een enquête zou de interessante vraag doen rijzen, wie het maatschappelijk verkeer representeren.

5. Onder 9b stelt Frieling, dat de volgens het NIVRA bestuur „in de theorie overwegend verdedigde opvatting” neerkomt op een afkeuring. Bij mijn weten heeft alleen Frieling zich in een publiek geschrift („De GBR verklaard”, blz. 43) aldus geuit en *die* opvatting is bestreden.³⁾
6. Bij 9, sub d, merk ik nog op, dat ik met „introductie” heb bedoeld: „introductie in de GBR”, wat neerkomt op „codificatie” bij Frieling. Een „fundamenteel misverstand” zie ik hier niet.
7. Over mijn „zeer persoonlijke opvatting” met betrekking tot de zgn. validiteit van een verantwoording (zie Frieling in punt 15) wil ik gaarne nog het volgende opmerken.

Ik ben tot deze hypothese gekomen, doordat ik na mijn bewering: de stellige uitspraak „dit is fout” impliceert dat men weet wat „goed” is, kwam te staan voor de vraag of men, ingeval van een continuïteitsverbreking, wèl staande kon houden dat een jaarrekening op continuïteitsbasis „in elk geval” fout was. Daarbij realiseerde ik mij echter, dat „fout” hier iets anders kon betekenen dan „getrouw”, nl. dat de jaarrekening *niet* was: de (gevraagde) verantwoording van *deze* bestuurstaak.

Zulks ware, naar het mij voorkwam, te vergelijken met het meten van de snelheid van mijn auto met een (op zichzelf goede) koortsthermometer of de meting van de afstand van huis tot kantoor met de (goede) lichtmeter van mijn kamera.

Bij de bestudering van andere onderwerpen over de verklaring (in de „reeks”) kwam dit begrip „validiteit” mij ook te hulp en ik meen nog steeds dat het voor de vakproblematiek (met name het continuïteitsvraagstuk, *dat nog steeds niet beurendigend is opgelost*) van betekenis kan zijn.

²⁾ 1976, blz. 388.

³⁾ Bij implicatie door Burggraaff, waar deze in het geval van ernstige twijfel van de accountant een goedkeuring bepleit (MAB 1976, blz. 7 en 11) en rechtstreeks door Roozen, die in dat geval een oordeelonthouding voorstaat (idem blz. 50/52).

8. Onder 16 acht Frielink twee door mij gegeven voorbeelden „zo irreëel”, dat zij „niet serieus” kunnen worden genomen.
Volgens de gezaghebbende Engelse filosoof Prof. K. R. Popper⁴⁾ moet een hypothese niet worden geverifieerd maar *gefalsificeerd*. D.w.z. men moet niet zoeken naar de gevallen, waarin de bewering in de praktijk wèl klopt, maar waarin zij *niet opgaat*:
„Every genuine test of a theory is an attempt to falsify it (. . .) by any conceivable event.”
De door mij gestelde, *denkbare* gebeurtenis was dat er, behalve wegens mogelijk verbroken continuïteit, nog andere ernstige bedenkingen tegen de jaarrekening bestonden. Dat kan toch in de praktijk voorkomen! Welnu: uit het systeem van de „samengestelde” verklaring (de hypothese) zou bij zo’n denkbare situatie een *ondenkbare* (dwaze) verklaring voortvloeien. Mijn voorbeelden waren dus „successful attempts to falsify the theory”.⁴⁾
De onzinnigheid schuilt niet in de gegeven voorbeelden maar in de voorgestelde regeling.
9. In punt 17 is Frielink lijnrecht in strijd met zijn opvatting in „De GBR verklaard” (blz. 48). Daar betoogde hij immers (m.i. terecht), dat een passage als „overigens is van onjuistheden niet gebleken” of soortgelijke mededelingen in een oordeelonthouding niet thuishoren. Ik kan niet inzien dat het bezwaar zou vervallen, zodra zulk een mededeling wordt gecodificeerd.
10. Tenslotte merk ik bij punt 5 op dat ik op verzoek van de redactie de bestuurlijke aspecten buiten beschouwing heb gelaten.

december 1976

⁴⁾ „Philosophy of science: a Personal report” (1958).